

történet végén a mesemondó levonja a tanulságot is. A mesék kezdő- és záróformulái a szövegek 95 százalékában ugyanazok: „Hát jó. Egy öregasszonyról (fiúról, leányról, stb.) fogok mesélni...” „Mesét mondok most...”; vagy: „Ahol ezt a mesét leltem, oda teszem vissza” — fejezik be a történetet.

A büntetéssel végződő mesék, ha „szomorúak” is, megnyugtatóak, hiszen győz bennük az igazság (*A béna fiú és a nővére, A lány, aki elhagyta öccsét*), a gonosz nővér szégyenében léggé válik és, elrepül a bozótosba. Néhány mese — számunkra szokatlanul — a rossz győzelmével végződik; az elűzött árvák kénytelenek elhagyni a földi világot (*A két árva a bozótosban*), az elkényeztetett fiú által hazavezetett orosz-lánykölyök mindenkit elpusztít (*Az orosz-lánykölyök, aki mindenkit megölt*), a leányt, akit apja feleségül akar venni, felfalja a hiéna, (*A bezárt szép lány, akit felfalt a hiéna*).

A mesék lépten-nyomon a szokások és a hitélet elemeihez kötődnek; szellemlányok, kedvenc feleség, jóvendőmondók, kis vörös szél (titkos hatalmakat idéz), fa nő ki a gonosz nővér feje tetején (megzavarodott) stb.

A kötet egzotikus világba kalauzol bennünket, olyan mesékkel ismerkedünk meg, melyek az európai mesekincsben esetleg csak töredékeikben ismertek.

SÁRVÁRI V. Zsuzsa

JÓSLAT VAGY VALÓSÁG

Vladimir Páral: *Gyilkosok és szeretők. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1983*

Aktuális régény. A ma emberének problémáját, a „kifutási” lehetőségek beszűkülését, az eszmények elvesztését, a hamis igényeket ábrázolja az író, Kafkára emlékeztető módon vízióvá növeszti és befejezetlenné tágítja a valóságemelekből kibontakozott mondanivalót. Páralnál a létnek csak két dimenziója van, a többrétű régényszimbolika szerint a „pirosak” és „kékek”, az „ostromlók” és „ostromlottak”, a „földszintiek” és az „Első emeletiek”, a Borek Trokan-féle feltörekvők és az Evžen Graf-féle ernvált, túlfinomultak léteznek — egymással állandó harcban. Az életnek egyetlen célja van: a küzdelem, melynek értelme feljutni az „első emeletre”. Harc a megvetett ellenség, az árulók a befutottak — az igazgatók! — helyének elfoglalásáért. És ami ezzel jár: a státusszimbólumok (kocsi, nyaraló, sok szobás lakás) megszerzése. A régény ördögi metafizikája szerint a küzdelem örök: mihelyt sikerül az „emelet” lakóit megsemmisíteni, a helyüket elfoglalók automatikusan a nyomukban feltörekvő földszintlakók potenciális áldozatai lesznek.

„Folytatása következik” — ezzel a gonoszkodó fricskával tesz befejez-

hetetlen regénye végére pontot az író, véget nem ér boszorkánytánccá növesztve az egzisztenciális nyomorban élők, a hamis ábrándokat kergető fiatalok és a már befutottak hosszú sorát. Egyedül Julda Serafin nem vesz részt ebben a „hiúság vásárban”, Misikin hercegre vagy Aljosa Karamazovra emlékeztető figurája nem illik ebbe a panoptikumba, érthető, ha a többiek sietnek szabadulni tőle.

A regény alcíme — „a szenvedélyek és kielégülés magazinja a 2000 előtti évekből” — szerint a szereplőket felfokozott szexualitás uralja, amely legtöbbször a társadalmi előrehaladás útját jelenti a regényhősök életében. Differenciált, mély, sokarcú érzelmi kapcsolat éppúgy nincs a szereplők között, mint ahogy életük egyéb vonatkozása is csak a Life-magazin kínálta jólétsmodell szálnalmas utánzására szorítkozik.

Páral aktuális témájához illő regényformát választ. Előadásmódja szaggatott, montázsszerűen „szenzációs” magazin híreket illeszt művébe. Regényének állandó motívumai, tartópillérei vannak: a színek („kékek”, „pirosak”), a tárgyak (a ház, a víz, mely csak az első emeleten folyik, a közös szoba falikútjából nem) és a személyek (Julda, Alex — ez utóbbi majomszerűen szőrös testével a szexualitás szimbóluma) —, ezek egyszerre valóságok és jelképesek. A színhely — mint Páral többi művének, szülőhelye — Usti nad Labem, de most inkább szűkíti a szereplők mozgáskörét. Életük a vegyigyárban és főleg a gyár tulajdonában levő házban zajlik. A ház Kafka kastélyát idézi: a feljutás az „első emeletre” éppoly életcél, mint a kastélyba való bekerülés.

H. É.

S Z Í N H Á Z

A GLEMBAY LTD.

Panoptikum.

Színpadfényi fekete dobozban tablóba merevítve állnak, korhű ruhákban a szereplők. A Glembayok. Mind. A jelentősebbek, a család tagjai, a kevésbé jelentősök, rokonok, barátok, útitársak, haszonlesők, kibickek. A teljes Ltd. Mörder und Falschspieler. Kivéve Leonet, ő nincs a képen. A proscéniumon áll. Rajzai, rajzlapjai fölött, között. Tekintete az állókép és a földön heverő rajzlapok között sétál. Egy pillanatban arra kell gondolni, hogy a panoptikum, a kriptába helyezett állókép egy Leone-rajz, hogy a papírlapokról panoptikumká lett a Ltd.-tabló.

Leone rajzlapjai a kívülálló védőbástyái, a kívülállás bizonyítékai. S bizonyítékai a konfliktus lehetőségének. A drámának.

Megelevenedik a tabló, megmozdul az állókép: kezdődik a dráma.

A rendező, Petar Veček, olvasata szerint a *Glembay Ltd.* tartóváza három nagy konfliktusjelenet. Puba, a család jogtanácsosa és a család,